

Kıskançlık - boşanma - eşi öldürme üçgeni*

Kriton DİNÇMEN**, Murat BİLGİLİ***, Ümit BİÇER****

Adli Tıp Enstitüsü**, Adli Tıp Kurumu***, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi****

ÖZET

Kıskançlık nedeniyle eşini öldürmüş veya öldürmeye tam teşebbüs etmiş olan akli durumlarının tetkiki ve dolayısıyla ceza ehliyetlerinin tayini için Adli Tıp Kurumu IV. ihtisas kuruluna gönderilmiş olan vakaların tetkikinde, suçu işleme tarihinden önceki dönemde (eşlerinden ayrılma) girişiminde bulunmuş olanlara sıklıkla rastlanmış olması, son beş yıla ait bütün dosyaların bu açıdan araştırılmasına neden olmuştur. Sözü edilen araştırmalarda ilginç sonuçlar elde edilmiştir. Şöyle ki: aklen salim veya akıl hastası olsun, tüm olguların akli durumları herhangi bir hususiyet gözetmeksizin bu hususta gözlenmiş oldukları davranış faktörleri tamamen aynı olmuştur. Her iki gruptaki olguların %41.3'ü, davalı buldukları suçu işlemeden önce (eşlerinden ayrılma) gibi sosyal bir kuruma başvurarak kendilerini katil ve eşlerini de maktül olmalarından korumaya çalışmışlardır, ancak, sosyal baskılar boşanma başvurusunun mahkemece reddi veyahut aile çevrelerinin bu husustaki olumsuz tutumları şahısların bu "sosyal açıdan makhul" girişimlerine mani olarak "sosyal açıdan makhul olmayan" suçun önlenmesine neden olmuştur. Bu açıdan bu araştırmanın tıbbi yanının dışında önemli bir sosyal yanının da bulunduğu kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kıskançlık, boşanma ve öldürme.

SUMMARY

Jealousy-divorce-spouse-murdering trianglurity.

In this article the results of a research study on the relations between jealousy-divorce murdering the spouse done by Psychiatric Speciality Committee of the Supreme Council of Forensic Medicine of Turkey are discussed. From 242 cases (207 male and 35 female) examined by the Committee, the 138 were found as not possessing penal responsibility for psychiatric reasons; on the other hand, the rest 104 cases were accepted to possess a full responsibility towards the crime they committed. The main goal of the study was the determination of the percentage of the criminals, who, before committing the crime had attempted to divorce their spouses. These people were forced to continue their common marital life, either because their attempts were rejected by the Court as not being based on an accurate cause, or their wishes for divorce were found to be unsuitable with the current social norms by their families. It is very interesting to find that, in both groups -sane or insane, responsible or irresponsible- about the same percentage of 41, before committing crimes, tried to prevent themselves from becoming murderers and their spouses from being killed, by trying to get divorced. However, as their attempts were rejected, they had to continue their forced coexistence and forced cohabitation, and as a result, after a while, not being able to master their normal or delusion jealousy anymore, had to commit crimes. From this point of view, it is put forward that, such cases in which jealous people -sane or insane- reach to the point of asking for divorce, accepting it will probably have a positive affect on the prevention of such crimes.

Key Words: Jealousy, divorce, mundering.

Haberleşme Adresi: **Doç. Dr. Kriton DİNÇME**, İstanbul Üniversitesi Tıp Enstitüsü.

* Adli Tıp Kongresi, İstanbul, 1994'te sunulmuştur.

Geliş tarihi :26.02.1997

Kabul tarihi :20.03.1997

GİRİŞ

Anaerkillikten ataerkilliğe geçişin başlangıcı, söylenceler, ihanet ve aldatma olaylarıyla doludur.

Anaerkil toplumda görülmeyen cinsel kıskançlık, özel mülkiyet ve ataerkil aileye koşut olarak gelişmeye başlamıştır.

Kadın, erkeğin malı olarak görülmüş; ve, bu hakka saldırı ağır biçimde cezalandırılmıştır. Kadın ve erkeğin birlikteliği olan evlilik, hukuki ve toplumsal sözleşme anlamının ötesinde kurumsal bir yapıya dönüşmüş ve ahlak, iffet, saflık, el değmemişlik kavramları gündeme gelmeye başlamıştır (1).

Ancak evliliklere baktığımızda, bazen, evlilik kurumunun, esas kavram ve amacından saparak, bir çok felaketlere yol açan bir zoraki birliktelik (co-existence forcee), zoraki aynı çatı altında yaşama (co-habitation forcee) haline dönüştüğü görülür. Bu gibi durumlarda, evlilik tabiatın doğasına hizmet eden aşk üzerine kurulu bir birliktelik olmaktan çıkmıştır.

Descartes kıskançlığı "sahip olma içgüdü, insanın sahip olduğu bir şeyi kaybetme korkusu" olarak tanımlamaktadır. Spinoza, kıskançlığı ruhi sarsıntı olarak ifade ederken; Ribot "Tutkular Hakkında Denemeler" adlı kitabında "mülkiyet içgüdüne bağlı olan kıskançlık hiddet, kin ve kendi nefesine sevgi gibi bir çok duyguyu içeren kompleks bir duygu olup, buna tutulan insan ruhi çöküntü ile ruhi kamçılanma gibi davranış dalgalanması gösterir" cümlesini kullanmaktadır. Trelat'nın ise "aşırı kıskançlık hakiki bir delilikten başka bir şey değildir" dediğini görmekteyiz.

Kıskançlık-boşanma-eşi öldürme üçgeninde kıskançlık ile eşi öldürme arasındaki ilgi, günlük yaşamda sık sık karşımıza trajik biçimlerde çıkmaktadır. Bu durum Tıp ve Hukuk bilimleri için önemli olduğu kadar, yazın, tiyatro ve sinemanın da sevdiği ve sıklıkla işlediği konulardandır.

Kıskançlık, kişide gerçek bir olayın sonucu ve de

ifadesi olarak ortaya çıkabildiği gibi; gerçek ile ilgisi olmayan herhangi bir şüphe ve yorum sonucu olarak da kişide yerleşebilir (2).

Burada, gerçek ile ilgisi olmayan bir şüphe ve yorum sonucu ortaya çıkan bu durumun, sosyal nedenlere bağlı olarak oluşmuş basit bir kıskançlık duygusunun ifadesi mi, yoksa tıbbi anlamda bir kıskançlık hezeyanı'nın ifadesi olup olmadığının araştırılması, gerek klinik psikiyatrik gerekse de adli psikiyatrik açıdan büyük önem taşır. Zira, gerçek veya sosyal nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan basit kıskançlık olgularının ceza ve hukuk ehliyetlerinin tam olmasına karşın, kıskançlık hezeyanları ile kendisini gösteren paranoid durumlar'da ceza ve hukuk ehliyeti bulunmaz. Akl-ı selimin nüfuz edemediği muhakemenin kapalı bir kompartmanı olan kıskançlık hezeyanları'nda olayları kavrayıp onlardan sağlıklı sonuçlara varabilme ve olayları değerlendirebilme yeteneği kaybolmuş olmakla, kişinin düşünce ve eylemlerinin tümü hezeyanlarının etkisi altında olup bu yönde gelişir. Bu gibi durumlarda, kişinin ceza ve hukuk ehliyetinden söz etmek olanaksızdır (3,4).

Gerek basit kıskançlık gerekse de psikotik kıskançlık olgularında kıskançlığın azımsanmayacak bir oranda, eşi öldürme boyutuna varabildiği günlük yaşamda sık sık karşımıza çıkabilmektedir. Bu gibi durumlarda adli psikiyatri, tıbbi danışmanlık yaparak ceza hukukunun doğru karar vermesine yardımcı olur (3,5).

Bu alanda ve özellikle Bakırköy Akıl Hastanesi ile Adli Tıp Kurumu'nda geçen 50 yıla yakın meslek hayatımızda, bu tür olgularda, kıskançlığın, eşini öldürme veya eşini öldürmeye tam teşebbüs gibi suçlar ile sonuçlanmadan önce sanığın, oldukça sık olarak, kendisini ve eşini katil ve maktül olmalarından adeta kurtarmak istercesine boşanma istek ve girişimlerinde bulunmuş olduğunu gözlemiş olduk (6-9).

İşte bu, gözlemimiz, bu hususu bilimsel bir çalışma ile araştırmamıza neden oldu.

YÖNTEM VE BULGULAR

Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Kurulu'na 1988-1992 yılları arasında gönderilen toplam 30.000 kadar dosyada retrospektif olarak yapılan incelemeler sonunda, sözü edilen 5 yıllık süre içinde kıskançlık nedeniyle eşini öldürme veya hayati tehlike yaratacak şekilde yaralama ile sonuçlanan 207'si erkek ve 35'i kadın olmak üzere 242 olgu saptanmıştır.

Çalışmamızın ilk günlerinden beri, olguların önemli bir yüzdesinde yukarıda işaret ettiğimiz gibi, sanık eşlerin, suç ile sonuçlanan eyleme girişimlerinden bir kaç ay veya yıl öncesinde, boşanma girişimi olarak tanımlayabileceğimiz boşanma davası açmak, eşini anne ve babasına veya kardeşlerine yollamak veya evi terk etmek gibi son bir çözüm yoluna başvurmuş olduklarını gördük.

Olgularda, kıskançlığın eşini öldürme veya hayati tehlike yaratacak şekilde yaralama ile sonuçlanmasından önce ortaya çıkan ve sanık eşin suç ile sonuçlanan eyleme girişiminden bir kaç ay veya yıl öncesinde bir çözüm yolu olarak başvurduğu üçüncü bir boyut ile karşılaşmaktayız.

Yani, böyle hallerde, çok defa "kıskançlık eşini öldürme" ilişkisinin arasında boşanma girişimi bu yutu da ortaya çıkarak, sonuçta "kıskançlık boşanma girişimi eşini öldürme" ile kendisini gösteren üç boyutlu bir duygu ve olaylar silsilesi, bir üçgen ile karşılaşmış oluyordu.

Sanıkların kıskançlıklarının sonucu ağır bir suç işlemelerinden önce başvurmuş oldukları bu boşanma girişimi'nin irdelenmesi, bu çalışmanın temeli ve de amacı olmuştur.

Çalışmamızı, olguları iki temel gruba ayırarak sürdürdük. Birinci grubu, yapılan psikiyatrik muayeneden kendilerinde ceza ehliyetini etkileyecek mahiyet ve derecede herhangi psikopatolojik bir durum saptanmamış olan, yani ceza ehliyetleri tam olan sanıklar oluştururken; ikinci grubu, sanığı buldukları suçu musab oldukları psikotik sürecin etkisi altında işlemiş bulunan, yani ceza ehliyetleri olmayan veya azaltılmış ceza ehliyetlerine sahip olan sanıklar oluşturuyordu.

Araştırmaya katılmış bulunan 242 olgunun % 57'sinde, yani 138 sanıkta ceza ehliyetini etkileyecek mahiyet ve derecede herhangi psikopatolojik bir süreç sözkonusu değilken; olguların % 43'ü, yani 104 sanıkta ceza ehliyetini ortadan kaldıracak veya azaltacak derecede akli bir arıza saptandı.

Kıskançlık nedeniyle eşini öldüren, öldürmeye tam teşebbüs eden veya hayati tehlike oluşturacak şekilde yaralayan 242 olgunun ceza ehliyeti tam, yani genel anlamda aklen sağlam olarak değerlendirilen % 57'sinin, yani 138 sanığın % 41.3'ünü oluşturan 57 sanık, suç eylemine girişmeden önce boşanma amacıyla mahkemeye başvurma, eşlerini anne-baba veya kardeşlere yollama veya evi terketme girişimlerine başvurduğu görüldü. Ancak, bu yollara başvurmalarına rağmen, yakınlarının araya girmesi veya iddialarının gerçekliğini ispatlamalarına yeterli sayılacak delillerin eksikliği nedeniyle davanın reddedilmesi gibi nedenlerle eşleriyle birlikteliklerinin suç gününe kadar zorla şu veya bu şekilde sürdürülmüş olduğu belirlenmiştir.

Aynı şekilde akli arıza nedeniyle ceza ehliyetlerinin etkilenmiş olduğu saptanan toplam 104 olgunun (98 olguda ceza ehliyetinin bulunmamasına karşın, 6 olguda ceza ehliyetinin azaltılmış olduğu görülmüştür) 43'ünün de eşini öldürmeden veya yaralamadan önce aklen sağlam olan sanıklarla aynı oranda, % 41.3 oranında, suç eylemine girişmeden önce aynı girişimlerde bulunduğu belirlendi.

Görülüyor ki, çalışmamızın bu bölümünde çok ilginç bir sonuçla karşılaşmış oldu; her iki grubu oluşturan -psikotik ve sağlam- kişiler, inanılmayacak derecede büyük bir benzerlik ile, karşılaşmış oldukları aynı probleme aynı çözüm yolunu denemiş oldukları görüldü. Bu açıdan İngiliz psikiyatrı Bernard Hurt'ın "deliler veya akıllıların hareketlerini tanzim eden yasalar genelde aynıdır; fark bir stimulusa verilen yanıtın amplitütündedir" şeklindeki ifadesinin doğrulanmış olduğu görülmektedir (10).

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Araştırmamızın sonunda ortaya çıkmış bulunan ve kanımızca gerek tıbbi gerekse hukuksal ve toplumsal anlam taşıyan sonuca göre, ister tıbbi isterse toplumsal nedenlere bağlı olarak kişilerde oluşan kıskançlık sonucu işlenen eşini öldürme, eşini öldürmeye tam teşebbüs veya hayati tehlike yaratacak şekilde yaralama suçlarının % 41 gibi çok yüksek bir oranda, sanıklar, kıskançlıklarının sonucu ve de ifadesi olan bu suçları işlemeden önce, gerek kendilerinin katil olmalarını gerekse eşlerinin ve sıklıkla görüldüğü gibi, çocuklarının veya diğer akrabalarının veya kıskançlıklarına neden olan kişilerin böylesine ağır bir saldırganlıklarına hedef olmalarını önlemek amacı ile, çok daha yumuşak, toplumsal açıdan kabul edilebilir ve suç niteliği taşımayan bir çözüm yolunu bulmuş ve bu çözüme adım atmış bulunmaktadır; böylece de, "kıskançlık-eşini öldürme" denklemi "kıskançlık-eşini boşama" gibi çok daha sağlıklı ve kabul edilebilir bir denkleme dönüştürmek istemiş olurlar (11,12).

Ancak, bazı kısıtlayıcı ailesel ve toplumsal faktörlerle beslenen basma kalıp, sıg ve katı aile birliğini koruma gibi dogmatik peşin hükümler ne-

deniyle eşinden ayrılmayı talep edecek dereceye varmış olan kıskanç kişilerin bulmuş oldukları bu çözüm yolu da tıkanınca "kıskançlık-boşanma-eşini öldürme üçgeni" tamamlanarak eşini öldürme olayı (bazen de eş ile birlikte çocuklar ile diğer aile üyeleri ve olaya neden olduğu ifade edilen kişilerin de eklenmesi ile 6-7 kişiye kadar yükselebilen bir maktüller listesini kapsayarak) gerçekleşmiş olur (13).

Toplumun sağlığını ve mutluluğunu korumak adına, evlilik kurumunun her ne pahasına olursa olsun yürütülmesi şeklindeki şartlanma ve kodlanmış yapay ahlak kurallarıyla karar vermeden önce, olaylara açık bir kafa ve hümanist bir değerlendirme ile bakmak ve ona göre bir sonuca varmak, pek çok vakada, katil ve maktul olma gibi iki veya bazı olgularda görüldüğü gibi daha fazla insanın yaşamını kurtarabilecektir.

Önemle vurgulamak isteriz ki, 100 kıskançlık nedeniyle eşini öldürme olayının 41'inin, suçun işlenilmesinden önce öne sürmüştükleri eşlerinden ayrılma istekleri yerine getirilmiş olsa idi büyük olasılıkla 41 kişi katil olmayacak en az 41 kişi öldürülmeyecek, 41 aile gerçek anlamda yıkılmayacak ve toplum da 41 kez gerçek anlamda yaralanmayacaktı.

KAYNAKLAR

1. Adasal R. Normal ve Anormal Cinsiyet ve Evlilik, Doruk Kitap ve Yayınevi, Ankara, 1975.
2. Dinçmen K. Deskriptiv ve Dinamik Psikiyatri, Ar Yayın Dağıtım, İstanbul, 1980, 223-6.
3. Dinçmen K. Adli Psikiyatri, Birlik Yayınları, İstanbul, 1984, 28-33.
4. Zitrin A, Mardistry AS, Burdock EI, Drassman AK. Crime and violence among mental patients, Am J Psychiat 1976; 133 (2), 142-9.
5. Grunberg F, Klinger BI, Grumet BR, Homicide and the de-institutionalisation of the mentally ill. Am J Psychiat 1977; 134: 685-7.
6. Kayatekin ZE ve ark. Ruh hastalarında homisidal saldırganlık. Düşünen Adam Dergisi 1991; 4 (1), 22-7.
7. Maner F ve ark. Psikiyatrik hastalıklar ve suç. Düşünen Adam Dergisi. 1991; 4 (1), 6-13.
8. Sosyal H. Uygur N. Psikotik hastaların öldürme davranışında hedef kitle. Nöropsikiyatri Arşivi 1993; 30 (2), 342-6.
9. Tuncer K ve ark. Eşlerini öldüren akıl hastalarının değerlendirilmesi, 22. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, Serbest Bildiri, 1986; Marmaris.
10. Crag T. J. An epidemiologic study of problems associated with violence among psychiatric in patients. Am. J. Psychiat., 1982, 139 (10): 1262-5.
11. Noreik K. Gravem A. Homicide and Mental disease. Tidsskr. Nor. Laegeforen., 1993, 113 (14): 1736-8.
12. Saussure Y. Comment peut on criminel. L'age d'homme, 1979.
13. Robertson G. Arrest Patterns among Mentally Disordered Offenders, Bri J Psychiat 1988; 153, 313-6.